

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

НАКАЗ

24.03.2016

м. Київ

№ 234

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України

14 квітня 2016 р. за № 563/28693

Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів

Відповідно до абзацу десятого частини першої статті 1 Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", абзацу третього підпункту 12 пункту 4 Положення про Міністерство охорони здоров'я України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 року № 267,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів, що додається.
2. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01 серпня 2013 року № 678 "Про затвердження Державних санітарних норм та правил "Влаштування, обладнання, утримання дошкільних навчальних закладів та організації життєдіяльності дітей", зареєстрований в Міністерстві юстиції України 09 серпня 2013 року за № 1370/23902.
3. Департаменту громадського здоров'я (Осташко С. І.) забезпечити подання цього наказу в установленому законодавством порядку на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України.
4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Перегінця І. Б.
5. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

Міністр

О. Квіташвілі

ПОГОДЖЕНО:

Міністр
освіти і науки України

С. Квіт

Перший заступник Міністра
соціальної політики України

В. В. Шевченко

Міністр аграрної політики
та продовольства України

О. М. Павленко

Перший заступник Міністра
регіонального розвитку, будівництва
та житлово-комунального
господарства України

В. А. Негода

В. о. президента НАМН України

Ю. І. Кундієв

Виконавчий директор
Всеукраїнського громадського
об'єднання "Національна
Асамблея інвалідів України"

Н. Скрипка

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства охорони здоров'я України

24 березня 2016 року N 234

Зареєстровано

в Міністерстві юстиції України

14 квітня 2016 р. за N 563/28693

Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів

I. Загальні положення

1. Цей санітарний регламент (далі - Регламент) визначає санітарно-епідеміологічні вимоги до дошкільних навчальних закладів усіх форм власності (створених у тому числі в житлових та нежитлових приміщеннях), виконання яких дозволяє створити нешкідливі умови розвитку, виховання, навчання дітей, режим роботи, умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я дітей.

2. Використання території, будівель, приміщень, споруд, обладнання дошкільних навчальних закладів іншими юридичними та фізичними особами з метою, що не пов'язана з навчально-виховним процесом та життєдіяльністю дітей, забороняється.

3. Виробники та/або постачальники харчових продуктів, питної води (у тому числі фасованої), нового ігрового і спортивного/фізкультурного обладнання, меблів, засобів навчання, комп'ютерної техніки, іграшок (ігор), поліграфічної продукції, предметів дитячої гігієни, мийних та дезінфекційних засобів повинні інформувати про ризики, які може становити ця продукція або їх відсутність.

4. Засновник (власник) та керівник дошкільного навчального закладу є відповідальними за дотримання вимог цього Регламенту.

5. З метою створення умов для впровадження інклюзивної форми освіти будинки та споруди дошкільних навчальних закладів або будинки та споруди, у яких вони розміщені, повинні відповідати положенням ДБН В.2.2-13-2003 "Будинки і споруди. Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди"; ДБН В.2.2-3-97 "Будинки і споруди. Будинки та споруди навчальних закладів"; ДБН В.2.2-17:2006 "Будинки і споруди. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення".

II. Санітарно-гігієнічні вимоги до улаштування території

1. Обладнання території дошкільного навчального закладу (груп) повинно бути справним.

Територія повинна бути освітлена відповідно до діючих норм (не менше 10 лк на рівні землі в темну пору доби).

2. Для озеленення території дошкільних навчальних закладів забороняється використовувати дерева, кущі, рослини з колючками (біла акація, глід, шипшина тощо), отруйними плодами та рослини згідно з Переліком рослин, дерев, кущів з колючками, отруйними плодами, наведеним у додатку 1 до Регламенту.

3. Пісочниці на групових майданчиках повинні бути огорожені бортиками. На ніч пісочниці необхідно закривати.

Заміна піску проводиться не рідше одного разу на рік. Щоденно перед грою пісок перемішується і злегка зволожується, перекопується. У міру забруднення пісок замінюється на чистий.

У теплу пору року, з квітня по жовтень, 2 рази впродовж всього періоду засновник (власник) організовує лабораторні дослідження піску на наявність яєць гельмінтів.

4. Для загартовування дітей та організації ігор з водою допускається організувати облаштування плескальних басейнів глибиною 0,25 м (з підводом водопровідної води та відводом стічних вод до каналізації).

У плескальних басейнах вода замінюється кожного дня. Басейн після спускання води миється проточною водою, а 1 раз на тиждень - з використанням мийних і дезінфекційних засобів.

5. На території дошкільного навчального закладу допускається обладнання теплиці та вольєра для тварин, які розташовуються на відстані не менше 25 м від будівлі дошкільного навчального закладу та найближчих житлових будинків.

У дошкільних навчальних закладах можливе обладнання ділянки для рослин, зокрема овочевих і плодово-ягідних культур. Застосування пестицидів та агрохімікатів у дошкільних навчальних закладах, у тому числі на земельній ділянці, забороняється.

6. Санітарне очищення території дошкільних навчальних закладів повинно здійснюватись згідно з вимогами Державних санітарних норм та правил утримання територій населених місць, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 березня 2011 року № 145, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 05 квітня 2011 року за № 457/19195.

Територія підлягає прибиранню 2 рази на день, у тому числі вранці за 1 - 2 години до приходу дітей, та у разі забруднення (за умови відсутності дітей на ігрових майданчиках). Влітку прибирання необхідно супроводжувати поливом зі шланга (2 рази на день) і миттям підлоги тіньових навісів. Восени проводиться очищення території від листя, сухої трави, взимку - від снігу та криги. У дошкільному навчальному закладі спалювання сміття і листя заборонено. Взимку і навесні, за відсутності дітей, з даху будівлі необхідно збивати бурульки та у разі очевидної небезпеки зсуву згрібати сніг. У разі неможливості термінової ліквідації загрози небезпечні місця огорожуються та вживаються заходи щодо недопущення до них дітей.

III. Гігієнічні вимоги до будівель та приміщень дошкільних навчальних закладів

1. У будівлі дошкільного навчального закладу та на території земельної ділянки необхідно дотримуватися принципів раціонального розміщення приміщень, максимально уникаючи контакту між різними групами та адміністративно-господарськими приміщеннями.

Забороняється винесення групових майданчиків на дахи дошкільних навчальних закладів або будівель, до яких вони добудовані.

При розміщенні дошкільного навчального закладу на радоно-небезпечних ділянках на першому поверсі можуть розташовуватися службово-побутові, медичні приміщення, харчоблок, пральня тощо. Не доцільним є розміщення приміщень для дітей на першому поверсі. При цьому необхідно посилювати герметизацію перекриття над підвалом.

2. Бажано обладнання будівель дошкільних навчальних закладів окремими входами: загальний; для раннього віку; дошкільного віку; для харчоблоку, ізолятора, пральні.

3. Групові осередки для дітей раннього віку доцільно розташовувати на першому поверсі та забезпечувати окремими входами. У приймальні першої групи раннього віку (від 1-го до 2-х років) виділяється за потреби місце для роздягання батьків і місце для грудного годування дітей матерями.

4. У туалетних приміщеннях не доцільно улаштовувати сходинок, пороги або будь-які перепади рівнів підлоги. Ванно-душову кімнату у групах цілодобового перебування дітей у дошкільних навчальних закладах та у дитячих будинках необхідно відокремлювати вологонепроникною перегородкою в окреме приміщення.

Бажана наявність окремих туалетних приміщень для хлопчиків та дівчат.

5. У дошкільних навчальних закладах допускається додаткове обладнання стоматологічного кабінету, фітокімнати, кабінету лікувальної фізкультури. Перелік оснащення медичного кабінету дошкільного навчального закладу затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України від 30 серпня 2005 року N 432/496, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 22 вересня 2005 року за N 1091/11371.

6. Для прання, сушіння та прасування білизни, рушників тощо у дошкільних навчальних закладах передбачаються відповідні приміщення. Прання та прасування особистих речей персоналу у дошкільному навчальному закладі забороняються.

У разі відсутності власної пральні прання білизни може здійснюватись іншими пральнями, за винятком пралень, що обслуговують інфекційні заклади охорони здоров'я, об'єкти хімічної та іншої небезпечної промисловості.

7. Підлога у приміщеннях групових (житлових) осередків повинна мати вологостійкість, низьку теплопровідність, стійкість до мийних і дезінфекційних засобів та бути неслизькою. Допускається влаштування безпечних систем підігріву.

Підлога у харчоблоках, пральнях, туалетних, ванно-душових, душових повинна мати ухил у каналізацію (зливні трапи з нахилом підлоги до отвору трапу не менше 0,03 %) або інші технологічні рішення, які дозволяють забезпечити чистоту приміщень. Отвори трапу мають бути закриті решітками.

8. Матеріали, що використовуються для влаштування, оздоблення дошкільних навчальних закладів, повинні бути безпечними.

IV. Санітарно-гігієнічні вимоги до освітлення

1. Основні приміщення дошкільних навчальних закладів (групові (житлові) осередки, медичні кабінети, приймально-карантинні відділення, зали для музичних та фізкультурних занять, кабінети для роботи з комп'ютерами та технічними засобами навчання тощо) повинні мати природне освітлення.

Доцільна тривалість інсоляції зазначених приміщень - не менше 3 годин на день. Мінімальний коефіцієнт природної освітленості приміщень (далі - КПО) має становити не менше 1,5 %.

Без природного освітлення можуть функціонувати буфетні, роздягальні, комори, включаючи комори для чистої білизни (за наявності у будинку каштелянської), душові при ізоляторі та басейні, туалети та інші технічні приміщення.

2. Для захисту від прямих променів сонця, запобігання перегріванню приміщень, у яких перебувають діти, необхідно передбачати жалюзі, козирки, штори або інші види захисту.

Штори на вікнах групових приміщень не повинні зменшувати рівень природного освітлення та інсоляції. При розміщенні над вікнами основних приміщень дошкільного навчального закладу ламбрекенів не допускається їх звисання нижче верхнього краю вікна. Закривання вікон шторами допускається під час сну дітей, використання телевізора тощо.

3. При висаджуванні рослин слід запобігати затіненню приміщень. Густі крони дерев підлягають своєчасному розрідженню, що запобігатиме погіршенню показників природного освітлення. Щороку необхідно проводити декоративну обрізку кущів, вирубку сухих і низьких гілок та молоді порослі дерев.

4. Мити вікна необхідно регулярно, не рідше 3 разів на рік та у разі забруднення. Вікна не дозволяється затінити кімнатними рослинами, що в'ються, а також рослинами великих розмірів. Рослини дозволяється розміщувати у підвісних вазонах на стінах приміщень або в кутах приміщень на підставках висотою до 70 см, що можна переміщувати.

5. Джерела штучного освітлення повинні забезпечувати достатнє та рівномірне освітлення всіх приміщень.

Під час проведення занять в умовах недостатності природного освітлення необхідно використовувати джерела штучного освітлення.

Нормативи штучної освітленості основних приміщень наведено у додатку 2 до Регламенту.

Як джерела освітлення використовуються лампи типу ЛБ (білого кольору), ТБС (тепло-білого світла). Застосування ксенонових ламп не допускається.

Світильники з люмінесцентними лампами повинні забезпечувати розсіяне світло, а з лампами розжарювання - повністю відбите світло (наприклад з використанням плафонів, що перешкоджають засліпленню). При використанні ламп розжарювання рівень освітленості має бути не менше 200 лк.

Не доцільним є одночасне використання в одному приміщенні люмінесцентних ламп і ламп розжарювання, а також використання ламп ЛД (люмінесцентного денного світла).

Світильники на стелі групових, ігрових, приймальних, роздягальних приміщень, у залах для занять музикою, фізичною культурою розміщують рівномірно. Світильники, що можуть пошкодитися, повинні мати захисну арматуру. В ігрових необхідно передбачити окреме вмикання кожного ряду світильників, що розташовані паралельно вікнам.

6. Електричні розетки та вимикачі не бажано встановлювати на висоті менше 1,8 м від підлоги, при цьому у приміщеннях із перебуванням дітей необхідно передбачити встановлення розеток, що закриваються.

У залах для занять фізичною культурою на світильниках та вікнах повинні бути захисні засоби.

7. Лампи, що перегоріли, підлягають своєчасній заміні. Також заміні підлягають люмінесцентні лампи, які під час роботи створюють шум, миготіння та стробоскопічний ефект. Несправні, перегорілі люмінесцентні лампи збирають у спеціальну тару - герметично закриті металеві ємності, контейнери, які зберігають у спеціально відведених ізольованих технічних приміщеннях, стіни, стеля та підлога яких не межують із приміщеннями групових осередків. При цьому доступ до такого технічного приміщення повинен мати лише спеціально призначений працівник дошкільного навчального закладу. При накопиченні чотирьох і більше перегорілих люмінесцентних ламп їх вивозять із дошкільного навчального закладу відповідно до Правил надання послуг з вивезення побутових відходів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2008 року N 1070. Зберігання перегорілих люмінесцентних ламп у будівлі закладу довше 2-х місяців не допускається.

8. Не дозволяється розміщення світильників над плитами, технологічним обладнанням, виробничими столами харчоблоків. Світильники (крім світлодіодних) у харчоблоці повинні мати захисну арматуру.

9. Лабораторний контроль рівня освітленості у дошкільних навчальних закладах організовується засновником не рідше одного разу на рік (не менше 3 вимірів у 3 - 5 приміщеннях).

V. Вимоги щодо водопостачання, водовідведення та опалення

1. Вода, що постачається у дошкільний навчальний заклад, повинна відповідати вимогам Державних санітарних норм та правил "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною" (ДСанПіН 2.2.4-171-10), затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 12 травня 2010 року N 400, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 01 липня 2010 року за N 452/17747 (далі - ДСанПіН 2.2.4-171-10).

2. Дошкільні навчальні заклади обладнуються мережами господарсько-питного водопостачання, мережами каналізації, водостоку, опалення, вентиляції. Гарячою проточною водою дошкільні заклади повинні бути забезпечені впродовж усього року.

У випадку відсутності в населеному пункті централізованих мереж водопроводу і каналізації для дошкільного навчального закладу необхідно передбачити водопостачання від артезіанської свердловини з подачею води до приміщень дошкільного навчального закладу та обладнання внутрішньої каналізаційної мережі з відведенням стоків на місцеві очисні споруди.

У сільських населених пунктах при відсутності централізованого водопостачання допускається також використання громадських свердловин, колодязів, каптажів у разі підтвердження безпечності питної води.

3. Холодною і гарячою проточною водою повинні бути забезпечені групові (житлові) осередки, кімната природи, їдальня, буфетні, медичні приміщення, пральня, ванно-душові, туалетні кімнати, зали басейнів тощо з установленням кранів-змішувачів. Забороняється використовувати гарячу воду із системи водяного опалення для будь-яких цілей.

На випадок перебоїв у постачанні гарячої проточної води необхідно передбачати резервне гаряче водопостачання.

Допускається обладнання приймальних і роздягальних спеціальними шафами для сушіння.

4. Температура гарячої води, що подається до приміщень дошкільних навчальних закладів, повинна бути не нижче 37° С та не вище 60° С.

5. Організація питного режиму повинна сприяти оптимальному задоволенню потреб дітей у безпечній та якісній воді. Кожна дитина за потреби повинна отримати кип'ячену або фасовану воду в індивідуальній чашці.

Фасована негазована вода промислового виробництва, а також вода з установок із дозованим розливом негазованої фасованої питної води повинні відповідати вимогам ДСанПіН 2.2.4-171-10.

При використанні установок із дозованим розливом негазованої фасованої води заміна ємності повинна здійснюватися не рідше одного разу на 2 тижні.

6. У харчоблоці в місцях приєднання ванн до каналізаційної мережі бажано улаштувати повітряний розрив не менше 20 мм від верху приймальної воронки.

При проведенні стояків побутової каналізації через приміщення дошкільного навчального закладу передбачається їх закриття оштукатуреними коробами та забезпечення устаткуванням для ревізії.

Забороняється проведення стояків побутової каналізації через виробничі приміщення харчоблоку.

7. Дошкільні навчальні заклади повинні мати централізовану систему теплопостачання або безпечну автономну систему теплопостачання, які спроможні забезпечити оптимальні показники мікроклімату.

За умови організації автономного гарячого водопостачання наявність циркуляційного контуру або іншого обладнання, що забезпечить стабільну температуру води на момент відкриття крана в будь-якій точці розбору, є обов'язковим.

В одноповерхових дошкільних закладах місткістю до 50 місць, що розташовані в сільській місцевості, допускається пічне опалення. Пічні отвори з герметичними дверцятами необхідно розміщувати тільки у коридорах. Пічки потрібно топити за відсутності дітей і закінчувати не пізніше ніж за 2 години до приходу дітей.

Лабораторний контроль за вмістом окису вуглецю в повітрі приміщень дошкільних навчальних закладів з пічним опаленням організовується засновником двічі впродовж опалювального сезону.

В основних приміщеннях дошкільного навчального закладу вміст CO₂ повинен бути не більше 0,07 %, запиленість - 1,75 млн пилинок у 1 м³ повітря, окислюваність повітря - 6 - 9 мг O₂ в 1 м³, кількість мікроорганізмів - 4000 в 1 м³ повітря взимку, граничнодопустима концентрація (далі - ГДК) аміаку - 0,1 мг/м³, фенолу - 0,006 мг/м³, формальдегіду - 0,003 мг/м³.

8. У дошкільних закладах доцільним є встановлення регуляторів інтенсивності нагріву опалювальних приладів. Для запобігання опікам і травмам у дітей опалювальні прилади

повинні бути огорожені дерев'яними решітками (або металевими за умови безпечної температури), що періодично знімаються під час прибирання. Забороняється огороження опалювальних приладів дерев'яно-стружковими і дерев'яно-волокнистими плитами та використання огорожі з полімерних матеріалів.

VI. Повітряно-тепловий режим

1. Оптимальною температурою у групових осередках дошкільних навчальних закладах є $+19 - 23^{\circ}\text{C}$. У приміщеннях басейну - $+29 - 30^{\circ}\text{C}$. У залах для занять музикою та фізичною культурою $+18 - 19^{\circ}\text{C}$. У теплих переходах - не менше $+15^{\circ}\text{C}$.

У приміщеннях, що займають кутове положення або знаходяться в торці будівлі дошкільного навчального закладу, температура повітря повинна бути не менше $+21^{\circ}\text{C}$.

Кімнатні термометри мають бути розміщені на внутрішній поверхні кожного приміщення, де перебувають діти, на рівні 0,8 - 1,2 м від підлоги залежно від зросту дітей.

2. Природна вентиляція приміщень дошкільних навчальних закладів здійснюється через вентиляційні канали. Окремі системи вентиляції повинні бути в харчоблоці, ізоляторі, роздягальнях, туалетних кімнатах.

За відсутності дітей приміщення дошкільних навчальних закладів повинні періодично провітрюватися. Ефективним є наскрізне або кутове провітрювання. Забороняється провітрювання через туалетні кімнати. Тривалість провітрювання залежить від температури зовнішнього повітря, напрямку вітру та ефективності роботи опалювальної системи. Наскрізне провітрювання має проводитися кожні 1,5 - 2 години з тривалістю не менше 10 хвилин. У спальнях наскрізне провітрювання здійснюється до та після сну дітей.

3. У холодну пору року провітрювання повинно бути закінчене не пізніше ніж за 30 хвилин до приходу дітей із занять або з прогулянки і за 30 хвилин до сну. Під час сну може бути забезпечено доступ свіжого повітря з одного боку приміщення, але за 30 хвилин до підйому дітей його припиняють. Після короткочасних провітрювань допускається зниження температури повітря у групових осередках до $+19^{\circ}\text{C}$ для дітей 4 - 5 років і до $+18^{\circ}\text{C}$ для дітей старше 5 років.

У теплу пору року в приміщеннях із постійним перебуванням дітей забезпечується широкий доступ свіжого повітря, а саме через однобічну аерацію приміщень у присутності дітей. Денний і нічний сон має бути при відкритих вікнах, фрамугах, квартирках за відсутності протягів.

4. Відносна вологість повітря в приміщеннях, де перебувають діти, повинна бути в межах 40 - 60 %.

5. При вході до дошкільного навчального закладу необхідно розміщувати термометр для контролю за температурою повітря на вулиці. Прогулянки на відкритому повітрі повинні проводитися не рідше 2 разів на день. Оптимальний час перебування на відкритому повітрі - 3,5 - 4 години на день з достатньою руховою активністю. Основними причинами

скорочення тривалості перебування на свіжому повітрі є погіршення самопочуття, порушення стану здоров'я дітей, ускладнення метеоумов.

6. Прогулянки на вулиці дозволяється проводити при температурі повітря не нижче -16°C .

7. Влітку під час прогулянок діти повинні мати головні убори. Для запобігання перегріванню на сонці частину прогулянки необхідно проводити в тіні дерев і під тіньовими навісами. Прогулянки влітку за відсутності вітру бажано супроводжувати водними процедурами, іграми з водою з використанням плескальних басейнів, ліжок, гідроіграшок.

8. Засновник (власник) організовує лабораторний контроль показників мікроклімату (температура, вологість) у дошкільних навчальних закладах, який проводиться не рідше двох разів на рік (не менше 6 вимірів).

9. Встановлення у дошкільному навчальному закладі нових систем, що впливають на мікроклімат приміщення, повинно здійснюватись з письмової згоди батьків (опікунів) та має бути забезпечено відповідним і своєчасним сервісним обслуговуванням та заміною витратних матеріалів. У разі підвищення захворюваності дітей, спричинених функціонуванням таких систем, експлуатація зазначених систем забороняється.

VII. Санітарно-гігієнічні вимоги до утримання приміщень та обладнання

1. Обладнання основних приміщень дошкільного навчального закладу повинно відповідати зросту та віку дітей. Меблі повинні бути світлих тонів, матові, переважно без блиску.

Не дозволяється використовувати несправні меблі та обладнання. Матеріали для облицювання меблів повинні бути із низькою теплопровідністю, стійкими до дії теплої води, мийних та дезінфекційних засобів.

2. Приймальні та роздягальні групових (житлових) осередків для дітей раннього віку бажано обладнати шафами для одягу дітей та персоналу, лавами і за необхідності столами для сповивання, умивальною раковиною.

3. Для дітей раннього віку в світлій частині групової кімнати на відстані 1,0 м від вікон і паралельно до них повинен бути розміщений безпечний манеж.

Для повзання дітей по підлозі виділяється місце (огороджується бар'єром), де можуть встановлюватись гірки з драбинкою, інше безпечне розвиваюче обладнання.

Спеціальні столики для годування дітей віком 8 - 12 місяців (висота - 0,70 - 0,75 м, висота сидіння нижче від поверхні стола на 0,2 м) встановлюються неподалік від буфетної.

4. Меблі в групах підбираються відповідно до зросту (довжини тіла) дітей та повинні відповідати вимогам додатка 3 до Регламенту. У разі використання дитиною компенсаторних засобів (наприклад, інвалідної коляски) висота поверхні стола повинна бути вище ліктя опущеної руки дитини, що сидить у кріслі-колясці, на 2 - 4 см.

5. У групових приміщеннях вздовж вікон або стін дозволяється встановлювати столи для настільних ігор, безпечне фізкультурне обладнання.

У разі відсутності у закладі спортивної зали дозволяється у груповому (житловому) осередку облаштовувати спортивний/фізкультурний куточок, де розміщується фізкультурне обладнання та інвентар.

6. Столи для занять бажано встановлювати на відстані 1 м від вікна, так, щоб світло падало на робочу поверхню зліва. Для ліворуких дітей робочі місця організують так, щоб світло падало з правого боку. Відстань між рядами та дошкою повинна бути 2,5 - 3,0 м (кут розглядання дошки на стіні - не менше 45°). Відстань від нижнього краю дошки до підлоги - 0,7 - 0,8 м.

Робоча поверхня столів повинна бути гладкою, матовою або з незначним блиском, у вигляді непрозорого покриття світлих тонів або покриття із збереженням текстури деревини світлих тонів.

Під час занять дітей необхідно розсаджувати з урахуванням стану здоров'я, гостроти зору, слуху, а також їх анатомо-фізіологічних показників. Дітей, які часто та тривало хворіють на респіраторні інфекції, розсаджують на значній відстані від вікон та дверей, а дітей зі зниженою гостротою зору та слуху - поруч із дошкою.

7. Ігрові в групових осередках обладнуються шафами для іграшок і підсобного матеріалу. У спальнях встановлюються шафи для білизни.

8. Спальні мають бути обладнані безпечними стаціонарними ліжками, що відповідають зросту та віку дитини.

Бажано закріпити ліжко за кожною дитиною. Воно повинно бути промарковане однаково з постільною білизною, мішками для зберігання постільної білизни (при використанні розкладних ліжок), рушником, горщиком (для дітей раннього віку), шафою у приймальні та роздягальні (цифрове маркування відповідно до списку дітей групи).

У дошкільних навчальних закладах, де відсутні спальні приміщення, допускається використання розкладних ліжок з твердим рівним ложем або окремих матраців для дітей садового віку. При складанні розкладних ліжок постільна білизна зберігається у приміщенні (або спеціально відведеній зоні) для тимчасового зберігання розкладних ліжок, а також речей в індивідуальних промаркованих мішках.

При розміщенні ліжок повинна бути дотримана мінімальна відстань до опалювальних приладів - 20 см. Оптимальна відстань між узголів'ями двох ліжок - 30 см, між боковими сторонами - від 65 см.

Влітку допускається організовувати денний сон дітей на верандах за наявності розкладних ліжок з твердим ложем.

9. Кожне спальне місце забезпечується необхідними постільними речами, зокрема матрацом, подушкою, двома ковдрами (для холодного та теплого періоду року), трьома комплектами постільної білизни, двома чохлами на матрац, покривалом, мішком для постільної білизни (при використанні розкладних ліжок), рушниками для обличчя та ніг. До комплекту постільної білизни входить підковдра.

Постільна білизна повинна бути промаркованою (з ножного краю).

Для дітей раннього віку і дітей з нейрогенним сечовим міхуром на ліжках передбачаються пелюшки (у тому числі вологопоглинаючі), використовують підгузки.

10. Заміна постільної білизни здійснюється при забрудненні, але не рідше одного разу на тиждень, за графіком заміни білизни (знаходиться у пральні).

Накопичувати і зберігати брудну білизну в групових (житлових) осередках забороняється.

Брудна білизна до пральні доставляється у мішках з тканини (2 шари тканини), полімерних матеріалів, пластику, іншої водонепроникної тканини, у інших водонепроникних ємностях з маркуванням "брудна білизна". Чиста білизна транспортується до групових (житлових) осередків у мішках з тканини з маркуванням "чиста білизна" і зберігається у спеціальних шафах. Ємності для брудної та чистої білизни підлягають обробці гарячою водою з милом, мийними засобами, содою. Забороняється прання постільної білизни, дитячого одягу, рушників тощо у групових (житлових) осередках.

Щотижня під час генерального прибирання спальні при відкритих вікнах необхідно безпосередньо на ліжках провітрювати матраци, подушки, ковдри, а також один раз на місяць виносити їх на свіже повітря. Не дозволяється струшувати ковдри, постільну білизну в приміщеннях.

Один раз на рік постільні речі доцільно піддавати сухому хімічному чищенню або обробці у дезінфекційній камері. При враженні дітей ентеробіозом проводять щоденну зміну постільної та натільної білизни з її прасуванням.

11. Туалетні кімнати групових (житлових) осередків обладнуються вішалками для рушників і предметів особистої гігієни, які мають бути закріплені за кожною дитиною та відповідно промарковані. Для дітей раннього віку можуть використовуватися разові підгузки. Запас підгузків необхідно зберігати у сухому місці.

У туалетних кімнатах або в інших господарських приміщеннях повинні бути господарські шафи для зберігання інвентарю для прибирання, спеціального одягу тощо. У групах для дітей раннього віку встановлюються стелажі для горщиків.

З метою запобігання травматизму стаціонарне обладнання (стелажі, шафи, полиці) необхідно міцно кріпити до стін, підлоги.

12. При улаштуванні в дошкільному навчальному закладі куточків природи догляд за тваринами та рослинами здійснює персонал дошкільного навчального закладу за участю дітей середнього та старшого дошкільного віку. У клітках для птахів і тварин щоденно проводиться персоналом дошкільного навчального закладу чищення годівниць, заміна підстилок, миття поїлок.

Кімнати природи обладнуються стелажми для рослин, тварин, акваріумів та для зберігання інвентарю, сухого корму для тварин за умови забезпечення їх недоступності для дітей. Рослини та тварини таких куточків повинні бути безпечними для здоров'я дітей та персоналу.

13. Висота розміщення телеекрана від підлоги має бути від 1,0 до 1,3 м. Відстань від першого ряду дітей до екрана має становити від 2,0 до 5,5 м (ширина екрана - 0,6 - 1,2 м). Дітей однієї групи необхідно розсаджувати з урахуванням зросту у 3 - 4 ряди (відстань між рядами - 0,5 - 0,6 м).

Під час денного перегляду телевізійних передач вікна необхідно закривати для попередження відбиття сонячних променів від екрана телевізора. Перегляд телевізійних передач у вечірній час повинен проводитися при штучному освітленні групової кімнати верхнім світлом або місцевим джерелом світла (бра, настільні світильники), які знаходяться поза межами поля зору дітей.

14. Приміщення дошкільного навчального закладу повинні утримуватися в порядку й чистоті. Роботи, пов'язані з організацією харчування дітей, у тому числі сервірування столів, отримання та порціонування готових страв, годування дітей, прибирання обідніх столів, миття посуду тощо, проводяться в санітарному одязі (білий або світлий халат, фартух з тканини для отримання та видачі їжі, косинка, ковпак, фартух з полімерних матеріалів для миття посуду).

Санітарний одяг необхідно зберігати на вішалці поруч з буфетною. Забороняється застібати санітарний одяг шпильками, голками та зберігати у кишенях різні сторонні предмети. Для персоналу повинно бути не менше 3 комплектів санітарного одягу на одного працівника.

15. Прибирання приміщень необхідно здійснювати при відчинених фрамугах, вікнах у спеціальному одязі. Для прибирання приміщень використовують халати світлих відтінків (які зберігаються в групових кімнатах), а туалетних - халати темного кольору (які зберігаються на вішалці у туалетних кімнатах). По закінченні прибирання здійснюється ретельне миття рук. Санітарний і спеціальний одяг має бути промаркованим. Санітарний

одяг необхідно зберігати поруч із буфетною. Дітям з чотирирічного віку, які чергують під час харчування, видаються фартушки, косинки (ковпаки), що зберігаються на вішалках також поруч із буфетною (у куточку чергового).

16. Підлогу необхідно мити 2 рази на день (після обіду та наприкінці дня), у тому числі під час одного з прибирань обов'язково проводиться відсування меблів та обладнання для попередження накопичення пилу. Спальні миють після сну (денного, нічного).

Меблі, у тому числі шафи для одягу дітей, обладнання (столи для сповивання, манежі, гірки тощо), опалювальні прилади, підвіконня, стіни, ручки дверей тощо щоденно протирають гарячою водою з милом. Ручки дверей миють з окремих ємностей, бажана їх дезінфекція. При забрудненні меблів, обладнання фекаліями проводиться механічне очищення, миття з милом і обробка дезінфекційним засобом. Серветки після миття підлягають обробці дезінфекційними засобами у спеціальній промаркованій ємності відповідно до інструкцій з використання цих засобів. Зали для музичних та фізкультурних занять необхідно провітрювати після кожного заняття і щодня, а за потреби - частіше, а також здійснювати вологе прибирання.

Столи в ігрових і групових приміщеннях, нагрудники з полімерних матеріалів після кожного прийому їжі миють гарячою водою з милом. Ємності, серветки для миття мають бути промарковані. Після миття серветки необхідно випрати, просушити та зберігати у сухому вигляді у спеціальному посуді з кришкою. Мило у разі необхідності може бути замінено мийним засобом.

Жалюзійні решітки на отворах вентиляційної системи не дозволяється прикривати. Жалюзійні решітки на отворах і шахту вентиляційної системи необхідно 2 рази на рік очищати від пилу.

17. Генеральне прибирання приміщень проводиться 1 раз на тиждень (наприкінці тижня) з використанням мийних засобів та 1 раз на місяць з використанням дезінфекційних засобів.

В умовах ускладнення епідемічної ситуації з метою попередження поширення інфекційних хвороб проводяться профілактичні заходи, у тому числі: миття підлоги приміщень групових осередків 1 раз наприкінці кожного дня, а туалетних - 2 рази на день із застосуванням дозволених до використання дезінфекційних засобів. Воду після прибирання зливають в унітаз з наступною дезінфекцією останнього.

18. У приміщеннях дошкільних навчальних закладів можуть бути встановлені бактерицидні лампи (екрановані та відкриті). Дезінфекція приміщень бактерицидними лампами проводиться за відсутності людей відповідно до інструкції.

19. Підлогу, умивальні раковини, ванни, душові піддони, унітази тощо у туалетних кімнатах, ванно-душових, умивальнях, буфетних необхідно мити 2 рази на день з використанням мийних засобів, з них останній раз після залишення дітьми дошкільного навчального закладу з використанням дезінфекційних засобів.

Сидіння унітазів щоденно миють теплою мильною водою. Унітази очищуються від сечокислих солей 2 рази на місяць. Підлога у туалетних кімнатах груп дітей раннього віку повинна митися після кожного висаджування дітей на горщики.

Інвентар для миття підлоги у приміщеннях групових осередків і туалетів необхідно маркувати та зберігати окремо з унеможливленням доступу до них дітей. По закінченні прибирання інвентар необхідно промити гарячою водою з мийними засобами.

20. Щоразу після використання горщики миють з мийними засобами з використанням квачів під проточною водою, а при ускладненні епідемічної ситуації - дезінфекційними засобами.

21. Дезінфекційні засоби, що використовуються у дошкільному навчальному закладі, повинні бути зареєстровані відповідно до вимог Порядку державної реєстрації (перереєстрації) дезінфекційних засобів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 липня 2006 року N 908. Як дезінфекційні засоби використовуються розчини препаратів з низькою токсичністю. З метою запобігання розкладу активної речовини дезінфекційні засоби повинні зберігатися у затемнених місцях. Мийні і дезінфекційні засоби зберігаються в недоступних для дітей місцях.

22. При надходженні у дошкільний навчальний заклад нових іграшок (за винятком м'яконабивних) їх миють теплою проточною водою з милом (бажана тривалість миття - 15 хвилин) і сушать на повітрі. Гумові, пінополіуретанові, пінолатьексні та пластизолеві іграшки після миття віджимають і висушують.

Надалі іграшки необхідно мити гарячою водою з милом або 2 % розчином питної соди (у групах для дітей віком до 1,5 року - 2 рази на день, а у групах для дітей старше 1,5 року - наприкінці дня) з наступним полосканням під проточною водою та сушінням на відкритому повітрі або на столах.

М'яконабивні іграшки дезінфікують бактерицидними лампами.

Під час карантину іграшки обробляють дезінфекційними засобами. Ємності та щітки для миття іграшок повинні бути промарковані та зберігатися у групових осередках.

23. У дошкільних навчальних закладах не дозволяється організація пунктів прокату та обміну ігор, іграшок та інвентарю.

24. Килими щодня підлягають чистці пилососом, один раз на місяць їх слід вибивати на вулиці і протирати вологою щіткою.

При лікуванні дітей від ентеробіозу необхідно вилучати: килими (після камерної обробки); м'яконабивні іграшки (після обробки бактерицидними лампами).

25. У дошкільному навчальному закладі потрібно унеможливити проникнення гризунів та використовувати механічні засоби для запобігання потраплянню комах (наприклад сітки).

26. За епідемічними показаннями в дошкільному навчальному закладі повинна проводитись дезінсекція і дератизація (за відсутності дітей).

27. У дошкільному навчальному закладі під час функціонування груп забороняється проведення капітального ремонту, а також проведення малярних ремонтних робіт. Поточний ремонт проводиться за відсутності дітей у приміщенні, де такий ремонт здійснюється.

VIII. Санітарно-гігієнічні вимоги до утримання басейнів

1. У складі дошкільного навчального закладу на першому поверсі в окремому блоці допускається будівництво басейну.

Глибина басейну повинна бути від 0,6 до 0,8 м. Внутрішня поверхня дна та стін ванни повинна бути гладенькою, неслизькою.

По периметру ванни басейну передбачається обхідна доріжка. У місцях виходу з душової на обхідну доріжку повинен бути передбачений прохідний душ для ніг з безперервним потоком свіжої теплої води.

2. Ванну басейну необхідно заповнювати питною водою, що відповідає вимогам ДСанПіН 2.2.4-171-10. Температуру води у ванні необхідно підтримувати на рівні +28 - 30° С, а температуру повітря в залі з ванною - на 1 - 2° С вищою від температури води.

3. До купання у басейні допускаються діти з довідками від лікаря щодо стану їх здоров'я, а також результатами обстеження на наявність гельмінтів (гострики тощо).

Перед купанням кожна дитина повинна бути оглянута медичним працівником із відміткою результатів огляду у відповідному журналі (термометрія, огляд зіва, шкірних покривів) під особистий підпис щодо допуску дитини до купання.

Купання дозволяється не раніше години після вживання їжі.

4. Вхід до зали з ванною дозволяється після відвідування дітьми туалету та прийняття душу (окремо для хлопчиків і дівчат). Гарячий душ діти повинні приймати без плавків з використанням мила і мочалок. Через прохідний душ для ніг із безперервним потоком свіжої води дозволяється виходити на обхідну доріжку біля ванни басейну. Діти повинні мати індивідуальні мочалку, плавки, рушник, шапочку, тапочки. Також на групу дітей дозволяється видавати комплект рушників для одноразового використання (після заняття комплект здають до пральні).

Наповнюваність груп для купання повинна бути для вихованців раннього віку 2 - 4 дитини, для вихованців дошкільного - 10 дітей. Під час купання інструктор повинен перебувати у воді разом з дітьми. Для сушіння волосся в кожній роздягальні повинні бути стаціонарні електрорушники чи побутові фени.

5. Воду у ванні басейну з частковою рециркуляцією необхідно знезаражувати.

Для знезаражування води у спеціальному приміщенні повинні готуватися концентровані розчини, що додаються до води при її надходженні на фільтри. Залишкова кількість хлору у воді басейну повинна бути 0,5 - 0,7 мг/дм³, бром - 1,2 мг/дм³, вночі концентрацію хлору дозволяється доводити до 1,5 мг/дм³.

При наповнюванні басейну водопровідною водою її необхідно замінювати повністю щодня.

6. Незалежно від системи заповнення ванни басейну водою (протічна або з рециркуляцією) випуск води з ванни з наступною дезінфекцією проводиться не рідше 1 разу на 10 днів навіть при задовільних санітарно-хімічних та бактеріологічних показниках води. У випадку отримання незадовільних показників лабораторного дослідження води басейн необхідно закрити на дезінфекцію поза графіком.

Перед дезінфекцією ванну басейну необхідно почистити щітками та промити мильно-содовим розчином з наступним ополіскуванням гарячою водою зі шланга. Для дезінфекції ванни повинен використовуватися дозволений дезінфекційний засіб. Після дезінфекції засіб, що використовувався, ретельно змивають зі шланга значною кількістю води.

7. Поточне прибирання басейну повинно проводитися щодня з використанням мийних і дезінфекційних засобів. Підлягають дезінфекції підлога приміщень, стіни залу басейну (на відстані 2 м від підлоги), обхідні доріжки, обладнання, ручки дверей, санітарно-технічне обладнання тощо.

Для прибирання зали з ванною басейну повинен бути окремий промаркований інвентар. Окремим промаркованим інвентарем прибираються: туалети; душові та роздягальні; зал для розминки дітей, кімнати тренера і медичної сестри. Прибиральний інвентар зберігається окремо у недоступних для дітей місцях.

Лабораторний контроль за якістю води плавальних басейнів включає визначення органолептичних, мікробіологічних і паразитологічних показників.

У разі отримання незадовільних результатів лабораторних досліджень якості води вживаються заходи щодо покращення показників якості води. При повторному виявленні незадовільних результатів досліджень вирішується питання про необхідність проведення додаткових мікробіологічних і паразитологічних досліджень, генерального прибирання або припинення експлуатації басейну.

IX. Вимоги до організації харчування

1. Харчування дітей здійснюється відповідно до норм харчування у навчальних та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 22 листопада 2004 року N 1591.

2. Засновники (власники) та керівники дошкільних навчальних закладів є відповідальними за організацію харчування дітей у дошкільних навчальних закладах відповідно до Порядку організації харчування дітей у навчальних та оздоровчих закладах, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2005 року N 242/329, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 15 червня 2005 року за N 661/10941.

3. З метою підвищення якості та ефективності організації харчування у дошкільних навчальних закладах засновники (власники) та керівники цих закладів повинні забезпечити виконання Інструкції з організації харчування дітей у дошкільних навчальних закладах, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 17 квітня 2006 року N 298/227, зареєстрованої у Міністерстві юстиції України 05 травня 2006 року за N 523/12397.

4. Виробники, постачальники продуктів харчування відповідають за якість та безпечність продуктів та сировини, яку постачають у дошкільні навчальні заклади. Засновники (власники) та керівники дошкільного навчального закладу мають зобов'язання перед батьками (опікунами) дітей про те, що будь-яка їжа, яка запропонована дітям, є безпечною, корисною та приготовленою в закладі з дотриманням вимог чинного законодавства.

Медичний персонал дошкільного навчального закладу одночасно з керівництвом закладу повинні здійснювати постійний контроль за організацією харчування, у тому числі за умовами і строками зберігання продуктів харчування та їх реалізації, технологією приготування страв, дотриманням норм харчування тощо.

5. За відсутності харчоблоку у дошкільному навчальному закладі допускається постачання готової продукції операторами ринку харчових продуктів за умови впровадження постійно діючих процедур, заснованих на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (НАССР), та дотримання вимог Закону України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів".

Х. Санітарно-гігієнічні вимоги до особистої гігієни персоналу

1. Персонал дошкільного навчального закладу повинен бути охайно одягненим та перебувати у приміщеннях закладу в змінному взутті.

Працівникам дошкільного навчального закладу необхідно мати промаркований санітарний одяг для робіт, що пов'язані з організацією харчування, та промаркований спеціальний одяг для прибирання приміщень.

У санітарному одязі забороняється: виконувати роботи з прибирання приміщень; заходити та перебувати в туалеті; виходити на вулицю; знаходитись у цьому одязі в інших приміщеннях, поза місцем харчування дітей. Перед відвідуванням туалету санітарний одяг необхідно залишати на вішалці поруч із дверима туалету. Після відвідування туалету

персонал повинен обов'язково мити руки, а працівники харчоблоку після миття рук повинні проводити їх дезінфекцію препаратами, дозволеними до використання.

Спеціальний одяг для прибирання приміщень групових (житлових) осередків і туалетів необхідно маркувати, використовувати за призначенням і зберігати окремо, так само, як інвентар для прибирання (відра, швабри, серветки).

Заміна санітарного та спеціального одягу здійснюється у міру забруднення.

Персоналу дошкільного закладу забороняється курити тютюнові вироби, вживати алкогольні напої у приміщеннях та на території дошкільного навчального закладу, користуватися туалетами для дітей.

Після закінчення робочого дня персонал повинен прибрати робоче місце. Небезпечні для дітей предмети повинні зберігатися в закритих ящиках, які унеможливають їх доступність.

2. Персонал дошкільних навчальних закладів повинен проходити обов'язкові медичні огляди відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 23 липня 2002 року N 280 "Щодо організації проведення обов'язкових профілактичних медичних оглядів працівників окремих професій, виробництв і організацій, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення і може призвести до поширення інфекційних хвороб", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 08 серпня 2002 року за N 639/6927.

У кожного працівника повинна бути особова медична книжка. Особові медичні книжки зберігаються у медичному кабінеті. Медична сестра повинна вести розгорнутий лист проходження персоналом обов'язкових медичних оглядів.

3. Працівники, які своєчасно не пройшли обов'язковий медичний огляд, а також ті, що не ознайомлені з Регламентом, до роботи не допускаються.

4. Категорично забороняється перебування працівників на робочому місці із симптомами інфекційних хвороб. При підозрі на захворювання вони підлягають обов'язковому відстороненню від роботи.

5. Впродовж карантину з приводу підвищення захворюваності населення на грип і гострі респіраторні вірусні інфекції у дошкільному навчальному закладі повинен бути введений масковий режим та налагоджена співпраця із структурним підрозділом з питань охорони здоров'я місцевої державної адміністрації відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

XI. Вимоги до медичного обслуговування, оцінки стану здоров'я дітей

1. Медичне обслуговування дітей здійснюється медичною сестрою або лікарем-педіатром, посади яких входять до штату дошкільного навчального закладу відповідно до вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки України від

30 серпня 2005 року N 432/496 "Про удосконалення організації медичного обслуговування дітей у дошкільному навчальному закладі", зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 22 вересня 2005 року за N 1090/11370.

2. Перед зарахуванням дитини до дошкільного навчального закладу у закладі охорони здоров'я за місцем спостереження дитини повинні бути проведені заходи з її підготовки до перебування в організованому дитячому колективі, а саме: проведення оцінки стану фізичного та психічного розвитку, медичне обстеження спеціалістами, визначеними у формі первинної облікової документації N 026/о "Медична карта дитини (для дошкільного та загальноосвітнього навчальних закладів)" (далі - форма 026/о), затвердженій наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29 травня 2013 року N 435, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 17 червня 2013 року за N 990/23522, та за показаннями іншими спеціалістами. За необхідності - санація ротової порожнини та носоглотки, корекція порушення зору, оздоровчі, диспансерні та інші необхідні заходи.

При прийманні дитини до дошкільного навчального закладу обов'язково подається медична довідка про стан здоров'я дитини, яка заповнюється лікарем центру первинної медико-санітарної допомоги на кожну дитину у присутності батьків за формою N 026/о з висновком лікаря про те, що дитина може відвідувати дошкільний навчальний заклад.

Питання про відвідування дошкільного навчального закладу дітьми, батьки яких відмовляються від щеплень, вирішується лікарсько-консультативною комісією при закладі охорони здоров'я.

При переведенні дитини з одного до іншого дошкільного навчального закладу медичним працівником закладу, який дитина відвідувала, лікарем загальної практики - сімейної медицини або педіатром за місцем розташування дошкільного закладу надається виписка з медичної документації дитини за формою первинної облікової документації N 027/о "Виписка із медичної карти амбулаторного (стаціонарного) хворого", затвердженою наказом МОЗ України від 14 лютого 2012 року N 110, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 28 квітня 2012 року за N 661/20974.

3. Для дітей, які поступили в дошкільні навчальні заклади, форма N 026/о заповнюється на підставі виписки із форми первинної облікової документації N 112/о "Історія розвитку дитини", затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 27 грудня 1999 року N 302, лікарями-педіатрами або лікарями загальної практики - сімейними лікарями.

Усі інші записи у формі N 026/о роблять медичні працівники дошкільних навчальних закладів при проведенні поточних, періодичних оглядів та протиепідеміологічних заходів.

4. При зарахуванні дитини до дошкільного навчального закладу лікарем-педіатром або медичною сестрою закладу за потреби збирається додаткова інформація стосовно кожної дитини, зокрема щодо особливостей її розвитку та поведінки, проводиться аналіз стану здоров'я дитини та спільно з вихователем групи та батьками дитини надаються індивідуальні рекомендації щодо розпорядку дня, харчування та проведення оздоровчих заходів.

Медичний персонал дошкільного навчального закладу веде звітно-облікову медичну документацію.

5. Щоденні медичні огляди дітей здійснюються медичним персоналом дошкільного навчального закладу. У разі виявлення ознак інфекційної хвороби дитину ізолюють від здорових дітей. За показами дитині надають невідкладну медичну допомогу. Залежно від стану дитину залишають у ізоляторі до приходу батьків або викликають швидку/невідкладну медичну допомогу для медичного огляду дитини та можливої госпіталізації. До закладу охорони здоров'я, за яким закріплений дошкільний навчальний заклад, негайно направляється екстрене повідомлення про інфекційне захворювання, харчове отруєння, незвичайну реакцію на щеплення тощо.

При ускладненні епідемічної ситуації в дошкільному навчальному закладі (окремих групах) необхідно проводити обмежувальні протиепідемічні заходи, у тому числі вимірювання температури дітей 2 рази на день та щоденну дезінфекцію приміщень.

6. Обов'язкові профілактичні медичні огляди дітей можуть здійснюватися в дошкільних навчальних закладах або здійснюються в закладі охорони здоров'я за територіальним принципом і повинні відповідати Клінічному протоколу медичного огляду за здоровою дитиною до 3 років, затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України від 20 березня 2008 року N 149, та іншим нормативно-правовим актам у сфері охорони здоров'я. Для дітей віком після 3 років фізичний розвиток (зріст, індекс маси тіла) оцінюється відповідно до вікових нормативів росту дітей різного віку і вікових індексів маси тіла у дітей, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 03 лютого 2009 року N 55.

Лікарі на підставі результатів медичного огляду дитини надають висновок про стан її здоров'я, за наявності показань дають рекомендації щодо додаткових обстежень, лікування, профілактичних щеплень, режиму харчування тощо.

Дані щодо медичних оглядів та рекомендацій спеціалістів, додаткових обстежень, лікування, профілактичних щеплень, режиму харчування, оцінку фізичного розвитку дитини, висновок про стан здоров'я зазначають у формі N 026/о.

7. При реєстрації у дітей і персоналу дошкільного навчального закладу контагіозних гельмінтозів (ентеробіоз, гіменолепідоз) повинен бути проведений комплекс профілактичних заходів щодо запобігання розповсюдженню гельмінтів. Заходи здійснюються при встановленні ентеробіозу у 20 % дітей і більше та у працівників дошкільного навчального закладу (після одноразового лабораторного дослідження).

Інвазованих дітей реєструють у формі первинної облікової документації 060/о "Журнал обліку інфекційних захворювань", затвердженій наказом Міністерства охорони здоров'я України від 10 січня 2006 року N 1, зареєстрованій у Міністерстві юстиції України 08 червня 2006 року за N 686/12560, і надають відповідні рекомендації батькам або особам, що їх замінюють, стосовно направлення дитини до лікаря-педіатра або сімейного лікаря

для проведення лікування. При напруженій епідемічній ситуації з контагіозних гельмінтозів профілактичні заходи повинні проводитись впродовж періоду лікування і протягом 3 днів після його закінчення. У групах із цілодобовим перебуванням дітей необхідно щоденно міняти та прасувати дитячу натільну білизну, колготи, майки, футболки і постільну білизну, рушники.

8. Визначення ефективності роботи дошкільного навчального закладу щодо збереження і зміцнення здоров'я вихованців повинно здійснюватись засновником (власником) навчального закладу за критеріями щодо стану здоров'я дітей з урахуванням даних медичних оглядів, захворюваності тощо. Оцінка стану здоров'я колективу повинна включати показники: поширеності захворювань (рівень, структура); гострої захворюваності (рівень, структура); захворюваності дітей у випадках і днях на 1 дитину; питомої ваги дітей, які часто хворіють; індексу здоров'я; питомої ваги дітей з морфофункціональними відхиленнями; питомої ваги дітей з хронічними захворюваннями; питомої ваги дітей, функціонально не готових до навчання у школі; розподілу дітей за групами фізичного розвитку.

До дітей, які часто хворіють, належать діти, які протягом року гостро хворіли: понад 3 рази - для дітей віком до 1 року; 6 і більше разів - віком 1 - 2 роки; 5 і більше разів - у віці 3 років; 4 і більше разів - у віці 4 - 5 років; більше 3 разів - 6 років і старше.

9. Медична сестра дошкільного навчального закладу повинна здійснювати контроль за розпорядком дня та навчання, навчальним навантаженням відповідно до віку дитини, руховим режимом дітей, оздоровчими заходами, фізичним вихованням, включаючи загартовування, а також щодня здійснювати контроль спалахів гострих кишкових інфекцій, харчових та інших отруєнь тощо.

10. Медична сестра дошкільного навчального закладу повинна бути ознайомена з особливостями перебігу хронічних хвороб у дітей, які відвідують цей заклад, щоб надати відповідну невідкладну медичну допомогу у разі необхідності.

XII. Вимоги до розпорядку дня і навчання, організації життєдіяльності, рухової активності дітей

1. Ранкове приймання дитини до дошкільного навчального закладу щодня повинен проводити вихователь групи. Здійснюється обов'язкове опитування батьків або осіб, які їх замінюють, стосовно стану здоров'я дитини та візуально визначається стан здоров'я (шкірні покрови, нежить тощо). За потреби проводиться термометрія та огляд зівів. Вихованцям груп з цілодобовим перебуванням і дітям карантинних груп проводяться термометрія та огляд зівів. До використання чисті шпатель і термометри повинні зберігатись у чистому сухому промаркованому посуді ("чисті термометри", "чисті шпатель"). Після використання їх збирають у посуд з маркуванням "для дезінфекції термометрів", "для обробки шпателів".

2. Діти з ознаками інфекційного захворювання до дошкільного навчального закладу не приймаються. Після перенесеного інфекційного захворювання приймання дітей до

дошкільного навчального закладу дозволяється за наявності медичної довідки закладу охорони здоров'я, в якому дитина перебуває під медичним наглядом. У довідці лікарем-педіатром або лікарем загальної практики - сімейним лікарем вказуються рекомендації щодо індивідуальних особливостей режиму дитини-реконвалесцента на перші 10 - 14 днів.

Діти після тимчасової відсутності у дошкільному навчальному закладі з інших причин приймаються без медичних довідок за умови відсутності явних ознак захворювання.

3. Персонал дошкільного навчального закладу зобов'язаний здійснювати санітарно-протиепідемічні заходи щодо попередження занесення інфекційних хвороб у організований дитячий колектив, а у випадку їх занесення - заходи щодо запобігання розповсюдженню інфекції. У дошкільному навчальному закладі доцільно дотримуватися групової ізоляції (на території, у будівлі).

Працівники дошкільних навчальних закладів зобов'язані вести спостереження за станом здоров'я дітей, а в разі виявлення ознак інфекційної хвороби - повідомляти медичного працівника. Щодня у дітей раннього віку повинен контролюватись характер випорожнень, у випадку діареї невідкладно інформуються медичний персонал дошкільного навчального закладу та батьки дитини.

4. Розпорядок дня вікових груп має відповідати гігієнічним нормам щодо тривалості сну, занять різними видами діяльності та відпочинку, у тому числі організації навчальних занять, перебування на свіжому повітрі, рухової активності, кратності приймання їжі тощо.

5. Загальна тривалість сну для дітей дошкільного віку - 12 - 12,5 години, з яких 2 - 2,5 години відводиться на денний сон. Для дітей від 1 до 1,5 року денний сон організують два рази на день загальною тривалістю 3,5 години. Для дітей віком від 1,5 року і старше організують однократний денний сон тривалістю до 3-х годин.

6. У розпорядку дня дітей дошкільного віку не менше 4-х годин відводиться на діяльність, не пов'язану з навчальним навантаженням.

7. З метою запобігання навчальному перевантаженню дітей раннього та дошкільного віку необхідно дотримуватись Гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форм власності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20 квітня 2015 року N 446, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 13 травня 2015 року за N 520/26965.

8. Заняття з використанням комп'ютерів дозволяється проводити для дітей старшого дошкільного віку два рази на тиждень (не більше одного разу протягом дня). Безперервна тривалість роботи з комп'ютером не повинна перевищувати 10 хвилин. Заняття проводяться у формі спеціальних вправ, ігор дидактичного характеру. Після занять з дітьми проводять зорову гімнастику. Для дітей з хронічними захворюваннями; дітей, що часто хворіють; після перенесених захворювань (протягом 2 тижнів); дітей з порушеннями зору тривалість занять з комп'ютером зменшується до 5 - 7 хвилин.

Для роботи з комп'ютером необхідно забезпечити раціональну організацію робочого місця: меблі повинні відповідати зросту дитини, верхня горизонталь екрана відеомонітора повинна знаходитися на рівні очей, відстань від очей до екрана - не менше 50 см. У дошкільному навчальному закладі заборонено використання дітьми нетбуків, ноутбуків та подібної комп'ютерної техніки, де клавіатура конструктивно не може бути відокремлена від монітора.

9. Заняття з використанням електронних технічних засобів навчання (далі - ТЗН) з дітьми молодшого та середнього дошкільного віку проводяться у разі згоди батьків не більше 10 хвилин. Для дітей старшого дошкільного віку безперервна тривалість занять з використанням ТЗН (інтерактивні дошки, відеопроєктори тощо) не повинна перевищувати 15 хвилин.

10. При встановленні у дошкільному навчальному закладі комп'ютерних мереж електромагнітне випромінювання в усіх приміщеннях не повинно перевищувати граничнодопустимі рівні відповідно до Державних санітарних норм і правил захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 01 серпня 1996 року N 239, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 29 серпня 1996 року за N 488/1513.

11. Перегляд розважальних телепередач, мультфільмів і діафільмів для дітей дошкільного віку допускається не частіше 1 разу на день. Тривалість перегляду розважальних телевізійних передач не повинна перевищувати 20 хвилин на день для дітей 3 - 4 років і 30 хвилин для дітей 5 - 6 років.

12. У різновікових групах тривалість навчальних занять необхідно диференціювати залежно від віку дитини.

13. Заняття, які потребують підвищеної пізнавальної активності, необхідно проводити переважно в першу половину дня та у дні з високою працездатністю (вівторок, середа). Доцільно поєднувати та чергувати їх із заняттями з музики, фізичного виховання, ритміки.

Не дозволено вимагати від дітей виконання домашніх завдань.

ХІІІ. Санітарно-гігієнічні вимоги до організації фізичного виховання

1. Фізичне виховання дітей повинно проводитись під обов'язковим медико-педагогічним контролем і включати: ранкову гімнастику та гімнастику після денного сну; заняття фізичною культурою; рухливі ігри та ігри спортивного характеру; загартовування; фізкультурні хвилини під час занять, фізкультурні паузи між заняттями; фізкультурні комплекси під час денної прогулянки.

Оптимальний щоденний обсяг рухової активності дітей раннього віку повинен бути не менше 3 годин, для дітей віком 3 - 4 роки - 4 години, 5 - 6 років - 5 годин з урахуванням стану здоров'я та психофізіологічних особливостей дітей.

Під час прогулянок оптимальна тривалість фізичних вправ та рухливих ігор для дітей раннього віку повинна складати 20 - 35 хвилин, для дітей віком 3 - 4 роки - 35 - 45 хвилин, 5 - 6 років - 45 - 60 хвилин.

2. Організоване навчання у формі фізкультурних занять проводиться з дворічного віку. Тривалість занять для дітей раннього віку - 15 хвилин, у віці 3 - 4 років - 20 - 25 хвилин, 5 - 6 років - 25 - 30 хвилин. Фізкультурні заняття для дошкільників проводять не менше 2-х разів на тиждень. При відвіданні басейну бажано проводити не менше 2-х фізкультурних занять та 2-х занять у басейні.

Оцінку ефективності фізкультурних занять проводять за показниками структури і змісту заняття, моторної щільності, динаміки частоти серцевих скорочень (пульсу), часу відновлення пульсу після заняття.

Структура фізкультурного заняття передбачає чотири обов'язкові послідовні частини: вступна, підготовча (розминка), основна, заключна. Зміст заняття, крім основної теми за навчальним планом, повинен передбачати спеціальні вправи для профілактики порушень постави і плоскостопості, вправи на розвиток координації рухів та рівноваги. З цією метою необхідно широко застосовувати гімнастичні палиці, м'ячі різного розміру (у тому числі тенісні, набивні, фідболи), гімнастичні лави, драбини тощо. У заключній частині виконуються релаксаційні вправи на відновлення гемодинаміки та зняття набутої під час заняття компресії структур хребта.

При правильній організації заняття з фізичної культури наприкінці вступної частини пульс дитини зростає відносно вихідного рівня на 10 - 15 %, підготовчої - на 20 - 25 %, основної - 60 - 80 %, уповільнюється до 10 % під час заключної частини та повертається до норми після 3 - 5 хвилин після завершення заняття.

Моторна щільність фізкультурного заняття (співвідношення тривалості рухової активності дітей до загальної тривалості заняття, %) залежить від типу заняття (розучування нових рухів, закріплення та удосконалення рухів, ігрові форми тощо), віку та рівня фізичної підготовленості дітей і становить від 50 до 80 %.

При використанні іншої методики необхідна письмова поінформована згода батьків.

3. Загартовування дітей залежить від стану здоров'я, сезону року, температури повітря в приміщеннях, епідеміологічної ситуації і включає щоденні та спеціальні заходи. Щоденні заходи - це вмивання та миття рук до ліктів прохолодною водою, регулярне провітрювання приміщень, прогулянки; спеціальні - плавання, обтирання, обливання, прополіскування горла прохолодною кип'яченою водою, топтання босоніж по вологому килимку тощо. Спеціальні заходи застосовують диференційовано залежно від підготовленості персоналу, матеріально-технічної бази закладу з використанням та дотриманням методів профілактики, дозволених до застосування центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

4. Оцінка ефективності фізичного виховання дітей проводиться на основі динаміки стану здоров'я (у тому числі за показниками резистентності організму до захворювань, стану опорно-рухового апарату), гармонійності фізичного розвитку, розвитку рухових якостей (у тому числі координації рухів і рівноваги), мотивації дітей до фізкультурних занять.

Розвиток рухових навичок і якостей оцінює інструктор фізкультури на початку і наприкінці навчального року, ця інформація вноситься медичною сестрою у медичну карту.

5. Робота з фізичного виховання проводиться інструктором фізкультури та вихователем, контролюється медичним персоналом, вихователем-методистом і керівником дошкільного навчального закладу. Медичний персонал залучається при підготовці комплексів фізкультурних хвилинок і пауз, а також комплексів вправ для профілактики хвороб опорно-рухового апарату, дихальної та зорової гімнастики.

6. Медико-педагогічний контроль за організацією фізичного виховання включає:

динамічні спостереження за станом здоров'я та фізичним розвитком дітей, фізичною підготовленістю;

спостереження за організацією рухового режиму, структурою і змістом фізкультурних занять та інших організованих форм рухової активності, системи загартовування;

контроль за санітарно-гігієнічним станом місць проведення фізкультурних заходів у будівлі та на території земельної ділянки дошкільного навчального закладу; фізкультурним обладнанням та знаряддям, одягом та взуттям дітей;

гігієнічне виховання і формування мотивації дітей до регулярних занять фізкультурою.

Протокол хронометражних спостережень за заняттями з фізичного виховання наведено у додатку 4 до Регламенту

.

XIV. Санітарно-гігієнічні вимоги до особистої гігієни дітей

1. Умивання, чищення зубів, розчісування волосся проводяться вдома вранці. Дітей раннього віку у закладах (групах) з цілодобовим перебуванням умивають і розчісують після нічного сну та ранкової зарядки. Діти старшого дошкільного віку вмиваються і розчісуються самостійно під наглядом вихователя.

2. При відвідуванні туалету дітей привчають використовувати туалетний папір, а після туалету - обов'язково мити руки і користуватися індивідуальними рушниками. Влітку перед денним сном дітей привчають мити ноги і користуватися індивідуальними рушниками для ніг. У дошкільних закладах (групах) з цілодобовим перебуванням перед нічним сном діти обов'язково миють ноги або миються у ванно-душових під обов'язковим наглядом обслуговуючого персоналу.

3. Немовлят і, за необхідності, дітей раннього віку у дошкільних навчальних закладах (групах) необхідно підмивати при кожній заміні підгузків або перед кожним сповиванням. Перед нічним сном цих дітей купають. Підмивання проводять теплою проточною водою. Температура води для підмивання і купання має бути + 37° С. Після купання кожної дитини ванночка мисться. Дітей дошкільного віку привчають самостійно підмиватися і митися у ванно-душових під обов'язковим наглядом персоналу груп.

При купанні необхідно ретельно мити дитині складки тіла, за вухами, область шиї, ліктів і колін, промежину. Для немовлят повинна використовуватися дитяча присипка, дитячий крем.

4. У дошкільних навчальних закладах (групах) цілодобового перебування дітей під час нічного сну поруч із дітьми постійно знаходяться чергові помічники вихователя (молодші медичні сестри).

На ніч під ліжка дітей раннього віку, дітей з нейрогенним сечовим міхуром, а також дітей, які перебувають у дошкільних навчальних закладах (групах) цілодобово, дозволяється ставити горщики з кришками, які після використання або вранці переносяться до туалету.

5. Доцільно здійснювати контроль за індивідуальним використанням дітьми одягу та речей.

За кожною дитиною бажано закріпити: шафу для одягу; місце за столом; ліжко; чарунок для рушників і предметів особистої гігієни на вішалці в умивальній; горщик для дітей раннього віку; постільну білизну, мішки для зберігання постільної білизни (при використанні розкладних ліжок); індивідуальну мочалку, тапочки, шапочку, плавки, рушник для басейну; спортивну форму з мішечком для її зберігання.

Дітей раннього віку, дітей з нейрогенним сечовим міхуром, а також дітей, які перебувають у дошкільних закладах (групах) цілодобового функціонування, батьки (опікуни) повинні забезпечити запасним одягом, який зберігається у шафах для одягу дітей та спеціальних шафах для чистої білизни.

Директор
Департаменту громадського здоров'я
С. Осташко

Додаток 1
до Санітарного регламенту
для дошкільних навчальних
закладів
(пункт 2 розділу II)

ПЕРЕЛІК

рослин, дерев, кущів з колючками, отруйними плодами

НАЗВА

Короткий опис

АРНІКА ГІРСЬКА

Вид родини Айстрових або Складноцвітих, представлена життєвою формою багаторічних трав, заввишки до 35 - 40 см.

Жовтогарячі квіти арніки гірської на альпійських і післялісових луках Карпат завжди причаровують туристів, проте ця рослина є отруйною, оскільки містить алкалоїд геленалін. Ця речовина легко проникає через слизові оболонки та шкіру в організм, спричиняючи інтоксикацію. Дія геленаліну не є такою потужною, як алкалоїди і глікозиди інших видів, але при приготуванні чаїв чи спиртових витяжок можливе передозування ним. При цьому спостерігаються нудота, ускладнене дихання, блювота, пітливість, кишкові коліти, пронос, можлива зупинка серця

БЕЛАДОННА ЗВИЧАЙНА

Особливо небезпечний плід - фіолетово-чорна, блискуча, соковита ягода з темно-фіолетовим соком, тому діти плутають її з вишнею. Ознаки отруєння такі самі, як і при отруєнні блекотою чорною

БЛЕКОТА ЧОРНА

Росте скрізь - на дворах, пустирях, вздовж парканів та доріг. Стебло рослини клейкувате, в пухнастих волосках. Квіти подібні до квітів картоплі. Плід - двогнізда коробочка з кришкою. Розкривши коробочку і висипавши на руку насіння, маленькі діти можуть вкинути його до рота, приймаючи за зерна маку. Симптоми отруєння подібні до отруєння дурманом

БОЛИГОЛОВ

Друга отруйна рослина сімейства зонтичних. Місця виростання - городи, пустирі, рідше береги річок. Стебло до 60 - 180 сантиметрів, голе, гіллясте, в нижній частині з червоними плямами. Цвіте білими квітками, зібраними в зонтик, наприкінці червня - липня. Рослина неприємно пахне, якщо її розтерти між пальцями (запах миші). При отруєнні болиголовом потерпілі скаржаться на головний біль і запаморочення

БОРЕЦЬ або АКОНІТ

Рослина родини Жовтецевих, представлена життєвою формою багаторічних трав, заввишки до 1,8 м.

В Україні розповсюджено 19 видів аконіту, 10 з яких зростають у Карпатах. Ззовні борці дуже схожі між собою і їх може розрізнити лише фахівець, тому у статті вони наведені під загальною назвою аконіт. Основним отруйним компонентом аконіту є алкалоїд аконітин,

що є нейротоксином, який відкриває натрієві канали на поверхні мембран клітин, блокуючи, таким чином, нервові імпульси. Смертельною для людини є доза 1,5 - 6 міліграм. Аконітин дуже швидко поглинається слизовими оболонками рота і кишківника, проте, що найцікавіше, так само швидко він проникає через шкіру у організм. Дія отрути проявляється уже через кілька хвилин - виникає відчуття оніміння (парестезія) у ділянці проникнення токсину, яке розповсюджується по всьому організмі, згодом настає повна втрата чутливості (анестезія), починає морозити, спостерігається активне потовиділення, іноді отруєння супроводжується проносом. При значних концентраціях - настає смерть

БОРЩОВИК

Росте він обабіч річок, доріг, лісів та полів, а тепер поступово перебирається і на селянські поля, дачні ділянки. Борщовик - отруйна рослина висотою до двох метрів, а то й більше. Його листя та інші частини стебла можуть викликати небезпечні опіки. Коли сік потрапляє на шкіру, то через декілька годин, а то й днів вона червоніє. При сильних опіках піднімається температура, починається лихоманка, з'являються виразки. Після лікування на їх місці залишаються темні плями. Можливі і смертельні випадки після контакту з борщовиком. Особливо, якщо вражаються рот чи гортань. Найчастіше від борщовика страждають діти

ВОВЧЕ ЛИКО (вовча ягода)

Одна з найотруйніших рослин середньої смуги. Невисокий кущ, який переважно росте в листяних лісах. Цвіте до появи листків, коли ще не зійшов сніг. Кора жовтувато-сіра з дрібними бородавочками. Листки обернено-ланцетовидні. Плоди - яскраво-червоні, овально-довгасті ягоди, солодкі на смак. Кілька з'єдених ягід можуть спричинити смерть. Кора також отруйна - вона легко здирається. Квіти подібні до бузку і мають тонкий аромат, схожий на запах гіацинта

ГЛІЦИНІЯ

Квіти гліцинії утворюють пишні блакитні, рожеві та білі каскади на лозі, котра плететься парканами та деревами. Рослина, яку також називають декоративним горошком, є абсолютно токсичною і може спричинити нудоту, судоми та діарею, а для покращення стану недужого може знадобитись навіть крапельниця

ДУРМАН

Однорічна трав'яниста рослина з гіллястим порожнистим стеблом. Листки яскраво-зелені з більш блідою нижньою поверхнею. Квіти великі, з лійкоподібними білими віночками. Плід - коробочка, покрита численними колючками. Вся рослина отруйна. Явища отруєння: сильний головний біль, сухість у роті, нервові збудження, психічні розлади

ЖИМОЛОСТЬ

Кущ заввишки до двох метрів. Листки овальні, супротивні, з короткими черешками, молоді листки і гілочки в м'яких волосочках. Кора на старих гілках темно-сіра. Темно-червоні ягоди сидять попарно, так само розташовані і квіти (травень - червень), що мають жовто-білий колір

ЖОВТЕЦЬ ЇДКИЙ

З сімейства лютикових. Сік жовтців дуже отруйний. Отруйна рослина виділяє пари, які найсильніше подразнюють слизову оболонку ока, носа та гортані. Від контакту зіткнення з жовтцем може виникнути сльозотеча, нежить, подразнення горла, кашель аж до ядухи та спазму м'язів гортані. Проковтнута рослина викликає різкий біль у стравоході, шлунку, кишечнику. Отруєння супроводжується блювотою, проносом, у важких випадках - зупиняється серце

ЖОСТІР

Небезпечними для вживання є ягоди деяких кущів. Жостір (крушина) - досить великий кущ, заввишки до трьох метрів. Листки еліпсоподібні, розташовані на стеблі окремо один від одного, по спіралі. Квіти з внутрішнього боку білі, зовні - зеленуваті. Плоди червоні, потім чорніють. На одному кущі трапляються ягоди різного кольору і відтінків. Листки і плоди можуть спричинити блювання та розлади травлення

КОНВАЛІЯ ТРАВНЕВА

Отруйні всі її частини - листки, квіти, плоди - червоно-жовтогарячі ягоди. Легке отруєння рослиною проявляється нудотою, блювотою, проносом, сильним головним болем і болем у шлунку. У важких випадках порушуються ритм і частота серцевих скорочень. Іноді уражається і нервова система. Про це свідчать збудження, розлад зору, судоми, втрата свідомості. Може наступити смерть від зупинки серця

НАПЕРЕСТЯНКА ВЕЛИКОКВІТКОВА

Вид родини Ранникових, представлений життєвою формою багаторічних трав, заввишки до 1,2 м.

У середньовічній Європі з неї виготовляли ліки, проте дуже часто траплялись летальні випадки, тому популярність настоянок з цієї рослини зійшла нанівець. Лише у ХІХ столітті спиртові витяжки з наперстянки були введені у медицину з метою лікування серцево-судинних захворювань. У англійській мові наперстянка отримала дві назви: Дзвоники мерця та Відьмин вогонь. На відміну від двох попередніх видів Дигіталіс грандіфлора є менш отруйною. Основним токсином є глюкозид дигитоксин, який міститься в усіх частинах рослини. Симптоми отруєння проявляються у вигляді нудоти, блювоти, кишкових колітів, анурексії, проносу, гарячки і марення, згодом розпочинаються галюцинації, послаблення кров'яного пульсу, тремору, конвульсій та смерті

НАПЕРЕСТЯНКА ПУРПУРОВА

Всі частини рослини отруйні навіть у невеликій дозі. Дітей особливо приваблюють плоди наперстянки - яйцеподібні коробочки з дуже дрібним насінням. Симптоми отруєння наперстянкою такі ж, як і при отруєнні конвалією травневою

ОМЕЛА БІЛА

Родина Ремнецевитникові - Loranthaceae. Омела біла - напівпаразит. Росте на тополях, акаціях, липах, вербах, березах, глоді, яблунях, грушах та інших деревах. Кущова вічнозелена рослина, як правило, кулеподібної форми, від 20 - 30 до 120 - 130 см у діаметрі. Стебла має дерев'янисті, листки жовто-зелені, вилчасто або супротивно розгалужені. Квітки дрібні, жовтувато-зелені, розташовані пучками. Плід - клейка біляста несправжня ягода, яку у зимові місяці поїдають зголоднілі птахи і таким чином сприяють

поширенню рослини. Омела біла отруйна, і тому її препарати не можна вживати всередину, протягом тривалого терміну

ЦИКУТА ОТРУЙНА

Рослина сімейства зонтичних, заввишки від 60 до 120 сантиметрів. Рoste на драговинних низинних місцях, біля рік та ставів, а то прямо у воді. Квіти білі, найотруйніша частина - кореневище. Воно здуте, розподілене перетинками на окремі порожнини. Листки та інші частини рослини, якщо їх потерти пальцями, неприємно пахнуть. Отруєння бувають, коли приймають кореневища цикути або сік цієї рослини за їстівні

ЧЕМЕРИЦЯ БІЛА

Вид родини Лілійних, представлений життєвою формою багаторічних трав, заввишки до 1,6 м.

В Україні зростає два види - чемериця біла та чемериця чорна, українські ботаніки виокремлюють ще третій вид - чемерицю Лобеля, хоча це лише підвид чемериці білої. Найбільш токсичною частиною чемериці є її м'ясисте кореневище, яке депонує низку різних видів алкалоїдів: вератридин, протовератрин, цевадин, гермерин, гермін, рубієрвін, ізорубієрвін та інші. На основі чемериці розробляють ліки проти раку. Листя, стебла і квіти містять значно менші концентрації токсинів, проте можуть спричинити сильне отруєння. Чемериця діє на нервову систему людини, спричиняючи блокаду передачі нервових імпульсів, зупинку дихання та серцебиття. Симптоми отруєння проявляються впродовж кількох годин після вживання чемериці - це нудота, блювота, розкоординація рухів (людина наче п'яна), параліч і смерть

ЧИСТОТІЛ ЗВИЧАЙНИЙ

Місцеві назви - гладушник, прозорник, бородавник тощо. З родини макових - Papaveraceae. Багаторічна травниста рослина (30 - 100 см заввишки) з коротким кореневищем і жовтогарячим молочним соком. Лікарська, вітамінозна, інсектицидна, бактерицидна, отруйна і декоративна рослина. Рoste чистотіл на смітниках і узліссях, в листяних мішаних лісах. Тіньовитривала рослина. У соку чистотілу містяться такі алкалоїди: хелідонін, гомохелідонін, оксихелідонін, протопін, алокриптонін, берберин, спартеїн; органічні кислоти - яблучна, лимонна, хелідонова і хелідонінова; сліди ефірної олії, камеді та смоли. В траві чистотілу містяться також холін, метиламін, гістамін, тирамін, сапонін, флавоноїди, вітамін С, каротин, мінеральні речовини - кремній, залізо, кальцій, магній, фосфор, сірка, хлор, алюміній і радіоактивний калій. Застосування чистотілу у медицині ґрунтується на його жовчогінних, антисептичних, сечогінних і фунгіцидних властивостях. Цвіте у квітні - вересні

Додаток 2

до Санітарного регламенту
для дошкільних навчальних
закладів

(пункт 5 розділу IV)

Нормативи штучної освітленості основних приміщень

Найменування приміщень

Освітленість не менше (лк)

Горизонтальні поверхні, де замірюються рівні освітленості

Приймальня, роздягальня

200

На підлозі

Групові, ігрові, кімнати для використання комп'ютерної техніки, ігротека

300

На підлозі

Спальня

150

На підлозі

Зали для музичних та фізкультурних занять, кімнати для використання технічних засобів
навчання

400

На підлозі

Зал басейну

150

На поверхні води

Туалетна

75

На підлозі

Буфетна

200

0,8 м над підлогою

Медичний кабінет, кабінет лікаря

300

0,8 м над підлогою

Ізолятор

200

На підлозі

Додаток 3
до Санітарного регламенту
для дошкільних навчальних
закладів
(пункт 4 розділу VII)
Підбір меблів для дітей дошкільного віку
Група меблів
Маркування кольорове
Зріст дитини, мм
Висота стола над підлогою, мм
Висота стільця над підлогою, мм

00
Зелений
до 850
340
180

0
Білий
з 850 до 950
400
210

1
Жовтогарячий
з 950 до 1160
460
260

2
Фіолетовий
з 1160 до 1210
530
310

3
Жовтий
з 1210
590
350

Додаток 4
до Санітарного регламенту
для дошкільних навчальних
закладів

(пункт 6 розділу XIII)

ПРОТОКОЛ

хронометражних спостережень за заняттями з фізичного виховання

Прізвище, ім'я _____

Вік _____

Група _____

Дата _____

Основні хронометражні елементи

Час в секундах

Відновлення ЧСС

Загальний час у секундах

Виконання вправ

Показ, пояснення, розстановка, прибирання інвентарю

Чекання, відпочинок

Обґрунтовані простої

ЧСС вихідна

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 ...

Структура заняття:

1. Вступна.

2. Загальнорозвиваючі вправи.

3. Основні рухи.

4. Рухова гра.

5. Заключна частина.

6. Тривалість заняття - 15 - 20 - 30 хв.

7. Загальна щільність, %.

8. Моторна щільність, %.

9. Висновок.

10. Рекомендації.